

Een special bij de brochures
'Uur van bevinding'
'Uur van bevraging'

Wachtkamer

een kamer
in een tehuis
de rollator
op de gang

veel zitten
is dit dan
zitten wachten
op de dood

de kamer naast
een echtpaar
stil en lief
maar samen

klop op de deur
hun zoon
met kleinkind
om te leven

Kanttekeningen

In de marge van een fundamentele beschouwing over de problematiek van het relatiegebeuren in de kerk kunnen bepaalde inzichten belangrijk bijdragen tot het totaal verstaan.

Deze inzichten nu voegen wij toe, meer als een opsomming dan als een (aaneen-) sluitend overzicht dat naar volledigheid tendeert.

Zonder de nodige distincties worden gesprekken en uitspraken over deze materie -intellectueel gezien- een chaos. Wij trachten wat te ordenen.

Vooropgesteld : de nuanceringen, die wij willen aanbrengen (de meerzijdige belichting van het gegeven) kunnen er niet op gericht zijn de ernst van kindermisbruik te verkleinen. Waar het om gaat is : recht te doen aan de werkelijkheid.

Taalmisbruik

Wanneer er verkeerde woorden op de werkelijkheid worden gezet, verandert de werkelijkheid van betekenis. Bij onderbelichting zie je de werkelijkheid niet - bij overbelichting ook niet.

Zien door een donkere bril verduistert de werkelijkheid. Waarnemen vanuit vijandigheid of agressie, ziet kwaad dat er niet is. Vertrouwen wekt leven, wantrouwen doodt.

Woorden geven de waarneming weer. Scheldwoorden bedoelen te schenden.

Totalitair taalgebruik is altijd onrecht : eenmaal gestolen, altijd een dief - eenmaal misdaan, altijd een misdadiger - eenmaal gezondigd, altijd een zondaar.

Extremistisch taalgebruik laat geen gradaties toe vanaf de kleinste aanraking tot aan het grofste geweld -met de honderden gradaties en variaties die daar tussen liggen- heet alles misbruik.

Eenzijdigheid is ook altijd een krachtig wapen in de strijd : de volwassene verleidt het kind - nooit het kind de volwassene. Zijn er geen kinderen die het hun vader knap lastig maken?

Uitvergroten van zaken heeft ook altijd resultaat. Hoe groter en dieper de trauma's, die bij seksuele ervaringen/verstoringen zijn opgedaan, naar buiten worden gebracht, hoe groter en dieper zij worden. Hoe rampzaliger de gevolgen worden gekenschetst, hoe rampzaliger ze zullen zijn. Gevolgen in het heden kunnen zelfs worden veroorzaakt door lidtekens in het verleden (geheelde wonden) ruw open te halen. Bewustmaking heeft psychologisch zijn grenzen.

Weegpunten

'Gebruiken'

De cultuur is wat de mens is, de mens is wat de cultuur is. Het (oude) verschil tussen, wat werd genoemd, 'knapenliefde' en 'kindermisbruik' dient niet tot vermindering van de ernst van werkelijk misbruik. Wel werpt dit een heel verschillend licht op het gebeuren. Met name weegt hier het punt van (on-) vrijwilligheid mee.

'Een slecht gebruik'

Kindermisbruik is een ontzettend iets. Seksualiteit van een volwassene (man of vrouw) met een kind of puber kan misbruik zijn, maar dat is het niet altijd (geweest). Er was (is) ook een wereld van (weliswaar buiten-normatieve en dus ongeoorloofde) erotisch/seksuele beleving, die op het moment zelf niets had van geweld of misbruik, zelfs geen machtsmisbruik. Daar nu mogen de veroordelingen (en strafmaatregelen) niet op worden gezet die van kracht zijn voor werkelijk misbruik. Daar kon zelfs liefde doorheen stralen. Goed om dit mee te wegen, wanneer door betrokkenen zelf of begeleiders (rechters!) achteraf gezocht wordt naar de impact van wat er is gebeurd. Ook dit is een kant van de zaak.

'Geneeskracht'

Is naast de zelfhelende kracht van het lichaam de zelfhelende kracht van de ziel voldoende in beeld? Ook kinderen kunnen negatieve ervaringen soms wondersnel te boven komen, bijv. het verongelukken van een klasgenootje, zelfs de dood van een van beide ouders. En de mens blijkt ook in staat te zijn, volwassen wordend vroege jeugd-ervaringen, zelfs geestelijke kwetsuren (bijna) te kunnen vergeten. Soms zijn ze pas terug als ze -van buitenaf- door anderen, weer opgeroepen worden.

'Casuïstiek'

Voorbeelden zijn geen bewijzen; argumenten halen uit 'casuïstiek' leidt niet tot objectieve waarheid. Een voorbeeld daarvan is : de waarde van het huwelijk (in dit geval het priesterhuwelijk) relativeren op grond van het gegeven, dat er een of andere priester niet gelukkig is geworden in zijn huwelijk.

'Associaties'

We moeten vaststellen, dat homofilie en pedofilie twee zeer verschillende zaken zijn; dat de betekenissen ervan niet op elkaar toegepast mogen worden; dat homofilie niet méér te maken heeft met pedofilie dan heterofilie; dat homofilie geen sporen van pedofilie in zich draagt en ook het omgekeerde niet. Het zijn dus twee heel eigen soorten van seksuele geaardheid.

Ook moeten we vaststellen, dat het in alle gevallen in wezen om hetzelfde gaat : om seksualiteit - om zelfde gevoelens en verlangens, zelfde bronnen van lust en liefde. Het gaat om de verschillende 'gerichtheid' van hetzelfde. Het gaat hier dus niet om iets minderwaardigs.

Vervolgens moeten we vaststellen, dat 'kinderliefde' in principe niets te maken heeft met 'kinderporno', evenmin als seksualiteit in zijn algemeenheid met porno te maken heeft.

'Dramatisering'

Wanneer gewone zakelijke nieuwsmelding geen indruk meer maakt, maar het een eis van de tijd is dat alles gevisualiseerd en gedramatiseerd wordt (liefst tot reality toe), kunnen we ervan uitgaan, dat ook berichtgeving over kindermisbruik daardoor wordt bepaald. Hoe meer drama, hoe groter de sensatie en hoe breder het effect. Maar dit dient niet de waarheid. Evenmin het welzijn van betrokkenen.

'Generalisatie'

Bewoordingen en beweringen kunnen generaliserend zijn : 'ze zeggen' 'men doet'.

Of : het komt voor bij priesters dat...

Daarmee wordt tegelijk de (beroeps-) groep aangeduid.

Ook feitelijkheid werkt dit in de hand. Het fout gaan van één arts, één jeugdleider kan op het geheel van de groepering worden betrokken. Zo wil een hopman van de verkennerij geen kindervriend meer heten.

Vervolgens werkt een bepaalde presentatie op zich al generaliserend : gezichtsuitdrukking, stemgebruik. De starre krampachtige benadering van een onderzoeker/woordvoerder suggereert het allerergste. De dodelijke ernst op de gezichten is als een eindvonnis.

'Drogreden'

En dan zegt iemand, die je een strikvraag wil stellen : je zegt dan wel, dat het kerkverloop te maken heeft met het celibaat, maar kijk dan eens naar de protestantse kerken. Daar is het net zo erg, terwijl de dominees toch mogen trouwen.

Hier worden oorzakelijkheden door elkaar gehaald. De oorzaken van kerkelijke vervreemding binnen de protestantse kerkgenootschappen zijn anders van aard. Deze hebben o.m. te maken met de leer, de bijbeluitleg, de wijze van vieren met minder symboliek, ritueel en liturgische expressie. Maar ook, omdat de (katholieke) zondagsplicht hen niet op de schouders drukte...

Een vergissing zou het overigens zijn te denken, dat de kerken volstromen als het verplichte celibaat is opgeheven. Daar komt meer voor kijken!

'Historiciteit'

Foto's zien van vroeger toen je nog kind of puber was, is aardig maar je blijft er niet lang naar kijken. Je neemt er bijna automatisch afstand van - zonder jezelf te verloochenen. Zo kan het ook gaan met herinneringen. Sommige sluimeren, andere zijn niet uitgewerkt en blijven liggen op de bodem van je ziel, totdat ze worden aangeraakt.

Wat je in je jeugd jaren hebt meegemaakt aan avontuur en experiment, m.n. in je seksuele groei, ligt in de totale samenhang verloren. Daar denk je niet eens meer aan. Totdat er plotseling in de samenleving een ware hype de kop opsteekt en uit de geschiedenis het gegeven 'kindermisbruik' hoog boven alle andere ervaringen tussen mensen wordt uitgetild. Dan kan iemand zomaar 'lijdend voorwerp' worden van een massa-hysterie. Maar wat is daarin waarheid en werkelijkheid? Het woord 'trauma' valt en onmiddellijk wordt het een 'drama'. Hoezeer kan er bij 'retrospectie' iets van 'projectie' binnensluipen, waardoor de herinnering anders wordt dan de werkelijkheid was. Zo ontstaat een onjuist beeld van de feitelijkeheid, wanneer het vroegere gebeuren wordt gezien en beoordeeld vanuit de verworvenheden én verwordingen van het hedendaagse leven.

Sentimentaliteit

Het is uiterst precair dit woord in dit verband te berde te brengen. Maar nu staat het er toch. Het betreft een overdreven gevoeligheid, die echter veelal gepaard gaat met een enigermate aanwezig-zijnde ongevoeligheid : teveel gevoel voor het een, te weinig voor het ander.

Het komt voor dat mensen zich altezeer door hun gevoel laten leiden, wanneer er bijv. sprake is van affectieve/sensitieve wijzen van met elkaar omgaan (van ouders en kinderen). Plotseling kan het niet goed meer, dat een dochtertje graag bij papa op schoot zit en dan haar armpjes om zijn hals slaat. Dit kan men niet aanzien, terwijl men met weinig of geen emotie televisiebeelden aan zich voorbij ziet trekken van hongerende kinderen. Vanuit dit soort sentimentaliteit worden ouders en kinderen...verdachten.

In oude tijden -de eerste helft van de vorige eeuw- mochten kleine meisjes nog de verkleumde handjes warmen aan de zachte boezem van oma. Dat waren nog eens tijden!

Eros

Erotisch leven is eigenlijk niets anders dan leven uit liefde : verliefd zijn. Een van de wezenlijke uitingen van erotiek is seksualiteit : het geslachtelijk bestaan en voortbestaan. Het is het 'bindweefsel' van het mens-zijn. Bindweefsel verbindt alle weefsels en organen met elkaar en houdt deze bijeen. Het is niet een 'eigen' orgaan maar een alles doordringende aanwezigheid van levende cellen. Zoals de liefde - zoals de heilige Geest. Wat bindweefsel voor het lichamelijk leven is, is eros voor het geestelijk leven : gevoel van verbinding, behoefte aan vereniging waardoor geloof en leven één kunnen worden. Eros is de zinnelijkheid van God, God van de zinnen, de scheppende liefdeskracht die het heelal vervult. Uit eigen aard is het de stuwung naar eenheid en gemeenschap : Godsverlangen.

Als dit beste en mooiste in de mens wordt geschaad of afgebroken, wordt er iets wezenlijks gedood in de ziel. Dit nu gebeurt door de uitbanning van geslachtelijke liefde : celibaat.

Geslachtsdrift

Een onbehoorlijk woord wanneer dit in verband wordt gebracht met 'geestelijken'. Dit hoort niet bij een priester. Gematigd sexy zou niet eens verdragen worden; geslachtsdrift is helemaal buitensporig. De vroegere ambtskleding liet niets te raden over; dat was dan ook de bedoeling.

Dit wijst er andermaal op, dat celibaat lijnrecht staat tegenover normale mannelijkheid - dat lust een priester niet past - dat zinnedriftig leven de tegenwaarde is van geestelijk leven.

Ook de taal die niet mag, is táál.

In de marge

Het uitvinden van problemen is ook een markt. Als een ondeugende jongen vroeger een klap om zijn oren heeft gekregen, kan hij zijn vader posthuum aanklagen voor kindermishandeling. Als een jongen van achttien vrijt met een meisje van zestien, is dat seks met een minderjarige. Strafbaar dus? Welke telling telt hier?

Projecteren van beelden schept een nieuwe werkelijkheid, die bestaat ook al bestaat zij niet. Waar blijven we wanneer iemand hoog opgeeft van 'getraumatiseerde beelden' die men overgehouden heeft uit een of meerdere eerdere relaties en die nu de beleving van een nieuwe relatie in de weg lopen? Zo kan iedereen iedereen aanklagen. Projecties zijn levensgevaarlijk. Daar mag wel eens goed op gelet worden door 'onderzoekscommissies' in de hangende kwesties rond kindermisbruik. Dit is niet ontkennend - wel uitzuiverend.

Ook al zal dit nauwelijks gesteld mogen worden : de vraag 'of er ook licht en blijheid ervaren is, tederheid en vertroosting, spanning en ontspanning' is geen vraag te veel. Er was toch ook liefde in het spel...ook al was die ongeordend.

Merkwaardig dat de cultuur (subcultuur) waarin wij leven de grootste extremiteiten en perversiteiten tolereert, waar TV en Internet bol van staan, maar zich tegelijk (als een alibi) op het kindermisbruik werpt alsof dat het enige is. De maatschappij moet zelf onmaskerd worden.

Zonder wat niet goed is, goed te keuren, blijft dat het behoud van marges de leefruimte is van het vertrouwen : het geloof in het goede. Als alleen 'verklaringen' nog gelden, is een volk geestelijk failliet...

Schoning

De opzettelijke ongenueanceerdheid in de media waar het over morele kwesties gaat, verraadt boos opzet. Een foto in de krant zetten van een beeld van Sint Joseph met Jezus aan de hand, genomen in de tuin van de Salesianen, met als onderschrift 'Franciscus met kind', is pervers.

Het hele taalgebruik van 'dader' en 'slachtoffer' getuigt van wreedheid : een slachtoffer is een dier dat geslacht wordt en geofferd wordt aan de goden. Gruwen we niet van rituele slachting? Een dader is iemand die doet : misdoet. Is dit geen mens, misschien hopeloos onmachtig zijn gevoelens en passies te beheersen? Misschien iemand die boordevol liefde zit (ook als deze ongeordend is)? Wie wil nu een kind voor het leven beschadigen? Een priester?

De terminologie hieromtrent deugt van geen kanten en is bovendien buitengewoon verwarrend; massief ook en voorbijgaand aan nuances.

Hertaling is een heilige zaak want de taal is gans een volk.

Meer nog werpt het taalgebruik, de manier van spreken over kindermisbruik een schaduw over de waarde en schoonheid van seksualiteit dan het misbruik zelf. Seksualiteit zelf krijgt een slechte naam - alsof het een zaak is. Daar speelt ook het gangbare taalgebruik een rol bij. Aan het stille genoegen van iemand die met zichzelf speelt, wordt een negatieve bijbetekenis gegeven : 'zelfbevrediging' heet dat of masturbatie in het latijn (zoals er zoveel in het latijn gezegd wordt wat men in het nederlands niet durft te zeggen, vooral als het over geslachtelijkheid gaat).

Mag dit niet 'zelfbeleving' heten of 'bevreugding'? Seksualiteit is met schaamte omgeven vanaf de schaamte in Genesis.

Wanneer mag het weer een heilig iets worden?

Geld of genade

'Geld' schreeuwt men nu, schadeloosheids-stelling. De kerk moet betalen! Voor wie, namens wie - ook posthuum? Natuurlijk heeft het bisdom niet te betalen voor wat economisch zelfstandige wereldheren misdaan hebben. Wel kan de persoon zelf daarop aangesproken worden, als hij nog leeft, en in de mate dat economische schade kan worden aangetoond. Bij reguleren, waarvan de ordeleden geen financieel-zelfstandigen zijn, ligt dat anders : al hun geld, salaris, ouderdomsuitkering zit in de orde in de gezamenlijke kas. Dat ligt veel kwetsbaarder.

Maar er valt eigenlijk niet echt iets af te kopen. Herstel loopt langs andere lijnen. Hier is oneindig veel mee-lijden en mee-leven nodig : van personen zoals Jezus, een Overste, een Bisschop. Niet alleen om te troosten, niet alleen om vergiffenis te vragen voor het doodzwijgen en de geringe aandacht en zorg. Veel meer om iemand weer op te richten, in eigenwaarde te herstellen. Ten laatste om iemand weer te helpen terug te keren in vreugdegevoelens van seksualiteit en intimiteit. Genezing dus.

Maar de wereld schreeuwt om wraak. Het lijkt of de samenleving maar niet genoeg kan krijgen van het vergroten van schuld en daar op wanstaltige wijze van geniet. Dat kun je zien op TV. Hoe harder en langduriger de afstraffing is van een zwemstertje, dat op het WK niet snel genoeg heeft gezwommen en dus geen goud heeft gehaald - hoe meer genoegdoening aan teleurgestelde kijkers. Mensen smullen van vernedering van anderen - uit een ziekelijk machtsgevoel.

Wie een ander vergeeft, bevrijdt zichzelf : onttledigt zich van beschuldiging.

Wie een ander vergeeft, geeft de ander terug aan zichzelf - ook aan zichzelf.

Massa

Een vol stadion
zingt, schreeuwt -
geen enkel individu
is te horen.
Dit is de massa.

In de supermarkt
staat een lange
anonieme rij.
Niemand is iemand,
ieder is alles.

Maar ieder heeft
een eigen pas
een voordeur en
een huissleutel van
zijn eigen slot.

Als je daar binnen
wilt, moet je
aanbellen en vragen
of je binnen mag :
daar is hij of zij de baas.

Ieder heeft zijn eigen
broekzak en de slaapzak
van een zwerver is
zijn hoogsteigen bed
in een stenen kamer.

Zelfs een massa
bestaat uit
zelfstandige
autonome individuen,
ongedeelde wezens.

Zo wil ik kijken
in de massa naar de massa :
ieder is alles
voor zichzelf.
Ook voor mij?

In wil ieder aankijken,
in de ogen zien,
even toelachen
en groeten :
jou enige, zo...

Allen, ieder evenwaardig,
evenveel 'U', evenveel
mijnheer en mevrouw.
Zo ziet God, zo mogen wij
zien met de ogen van God.

De zondeval

Nauwelijks daagt de opstanding
van aarde en lichaam
of de doem van de val
vaagt de vreugde weg.

Terwijl de rozen van liefde
nog schuchter ontluiken
worden de wilde scheuten
zonder doornen weggesnoeid.

De kerk koestert het eigen
eenwenoud gelijk en spreekt
de banvloek uit over
de zinnelijken van hart.

Weer vlekt de erfschuld
uit over geesten van mensen
en zie : God wordt uit het
aards paradijs verdreven.

Kerk: een crisis voor mensen

Bert houdt me staande terwijl ik met een bak koelplaten over de afdeling sjouw. Hij zegt 'heb je de krant vandaag al gezien? Rome houdt vast aan celibaat'. Ik zeg 'Nee - maar dat zal wel'.

Dan slaat hij toe en zegt 'Weet je wat die kerk van jullie doet? Die maakt alles kapot. En wie zijn de dupe? Wij. Omdat de kerk met dat celibaat de toekomst volledig blokkeert, kan ik elk weekend met mijn opgroeiende kinderen gaan liggen vechten - om ze nog mee naar de kerk te krijgen.

Daar komen ze een pastoor tegen, die geboren is in de vorige eeuw en die niet kan bedanken, omdat er in deze eeuw niet meer voor opvolging kan worden gezorgd. Daar zou een jonge kapelaan kunnen staan en die zou er ook staan als die jongens normaal konden trouwen. Maar zo gaat alles kapot. En wie kunnen voor die stomme kerk de kastanjes uit het vuur halen? Ons vrouw en ikke...'
De bak in m'n handen is nog zwaarder geworden. Een weerwoord heb ik niet. Het enige wat ik heb is pijn.

(1980)

De stille slavin

Met jou wil ik zijn, vrouw aan de lopende band,
jouw leven is een gesloten keten.
Vrijheid bestaat niet tenzij in je dromen.
Is dat het uitzicht op je oude dag?

Met jou wil ik zijn, vrouw van over de grenzen,
met lege gebaren vul jij je bestaan.
Jouw dag begint als anderen nog slapen,
de tijd van ontspanning is het begin van de nacht.

Met jou wil ik zijn, vrouw van de werkvloer,
leeg en verloren na een zinloze dag
wacht jou de haast voor een maaltijd op tafel
en maak je de boterham weer voor de volgende dag.

Met jou wil ik zijn, vrouw die aan een machine
je naam en gezicht verliest elke dag.
Waar zijn jouw vruchten — ik lijd met je mee —
terwijl je al wat je had hebt gegeven?

Lijdende God

Uw liefdevolle blik streelt mijn ogen,
plotseling is er dat heldere zicht.
Uw liefde dwingt mij tot mededogen,
ik moet blinden voeren naar het licht.

U opent de vensters van mijn ogen,
ik zie de schaduwzijden van uw licht.
Huilend wil ik de tranen drogen
die stromen over uw gezicht.

Ondraaglijk lijden lees ik in uw ogen,
licht dat voor het duister is gezwicht.
Maar het kruis, waaronder U gebogen
liep, werd tot nieuw leven opgericht.

Ik smEEK U, leg uw liefde in mijn ogen,
in mijn handen uw lieve aangezicht.
Dat mijn woorden troosten mogen,
als uw hart in mijn glimlach ligt.

Teken van tegenspraak

Tot de dood toe
werd hij vastgespijkerd
op het laatste oordeel:
je bent een tovenaars,
een volksmisleider,
een ketter,
een bezetene,
een godslasteraar
door je te noemen
zoon van God.

Mensen kruisigen elkaar
en spijkeren elkaar vast
op vooroordelen:
je bent een marxist,
een anarchist,
een homo,
een homeopaat,
een naïeveling
door je te noemen
kind van God.

Christus wordt dagelijks
opnieuw gekruisigd,
telkens wanneer iemands lot
wordt beklonken.
Maar als de Geest
alle tongen en talen
heeft bevrijd,
zullen mensen eigen wegen gaan
en eigen woorden mogen spreken,
om recht voor God te staan.

(1996)

Beoordeling

Wie een ander beoordeelt, beoordeelt zichzelf. Oordelen is onmogelijk - het oordeel is aan God.

Toch zijn gedachten vaak een aaneenschakeling van oordelen, van zijns-oordelen zelfs. Deze overschrijden ver het menselijk inzicht.

Een zijns-oordeel is een uitspraak over het (totale) zijn : niet alleen over de essentie, ook over de existentie - het zijn en het doen.

Daar liggen levensgrote vergissingen onder : het geheel wordt benoemd vanuit het deel - vervolgens de essentie vanuit de existentie.

Dat betekent, dat álwat iemand is, kan, doet er niet toe doet, want maar één element of aspect wordt benoemd in termen van 'zijn' : je bent een atheïst, een analfabeet, een hedonist. Een hele mens, een heel leven samenvatten in één (voor-) beeld is intellectueel en moreel een ontkenning van een volle persoonlijkheid, een individu, een mens.

Niemand zal zeggen : kijk, daar heb je een hetero. Wel : hij daar is een homo.

En zo blijft iemand, die één (bekend geworden) keer niet opgewassen is geweest tegen zijn onstuitbaar verlangen zich één te voelen met een kind, voor heel zijn verder leven niets anders meer dan een kindermisbruiker. Was hij toevallig ook nog een uitstekende vakman, een goede sporter, een altijd beschikbare vrijwilliger, een gelovige?

Als alles alles wordt, blijft er van iets niets over. Als iemand homo is, doet hij alles wat homo's doen. Doet iemand die hetero is, alwat hetero's doen? Het oordelend en veroordelend denken geeft geen plaats aan nuances en verschillen, terwijl deze toch voor alle menselijk handelen gelden - variërend van 1% tot 100%, van iets tot alles. Zo wordt de werkelijkheid geweld aan gedaan en de waarheid verkleind.

Geaardheid

Mensen zijn als bloemen, verschillend van vorm en kleur, van innerlijke en uiterlijke structuur, van karakterologische en geslachtsbepaling. Mensen zijn niet één soort - er zijn eindeloos veel soorten mensen, allemaal mensen.

Veel meer dan zichtbaar en verifiëerbaar is, zullen mensen op elkaar lijken en van elkaar verschillen. Bij 'eigenschappen' is dat vanzelfsprekend want waarneembaar. Bij 'geaardheden' is dat minder inzichtelijk en openbaar.

Geaardheid (Beschaffenheit, disposition, caractère) duidt op originele eigenheid. Eigenlijk bestaat er niet eens zoiets als een 'gemiddelde' of een 'norm'. Duizenden variaties -deeltjes van dit en van dat- zorgen samen dat je deze man of vrouw bent : volstrekt uniek. Dit is de onuitputtelijke rijkdom en schoonheid van de natuur.

Maar dan is er één gebied -nog wel het centrale gebied in de mens- waar de verscheidenheid niet gewenst en aanvaard wordt : de seksuele geaardheid. Daar geldt, heel massief, dat je alleen man of vrouw bent en dat het tot het normatieve beeld hoort, dat er één vaste constante is van seksuele aanleg en potentie. En dat is dan de 'norm' van het menselijke : het normale.

Normalisering

De realiteit, die het leven ontvouwt, het totale bestaan levert een aantal vaststellingen op.

- . Het is niet zo dat de 'natuurlijke' varianten buiten het normatieve vallen maar behoren tot de gedifferentieerdheid van de natuur; dus gelijkwaardige evenwaardige verwezenlijkingen zijn van de menselijke seksualiteit.
- . Er zijn duizenden gradaties en variaties in de seksuele geaardheid, zowel binnen de heteroseksuele als de homoseksuele persoonsstructuur.
- . Iedere geaardheid is een boeiende 'mix' van deel-geaardheden die tezamen nu juist de uniciteit van een persoon bepalen.
- . Vanuit deze verscheidenheid is het mogelijk, dat de een meer, de ander minder vrouwelijkheid in zich heeft als man; dat mannelijkheid ook bij vrouwelijkheid hoort; dat iemand beide seksuele gerichtheden in zich heeft en daarmee beide relatie-mogelijkheden, zelfs gelijktijdig.
- . Daarbij is het even 'normaal' dat de een zeer sterk seksueel is, de ander minder sterk. Ook dat die ene erotische levensbron uitstroomt in heel andere zinbelevingen en verlangens als kunst, wetenschap, sport, religie.

De schoonheid van de natuur van de mens is dan, dat al die hunkeringen naar leven en liefde dezelfde zijn en ieder mens hetzelfde is.

Dit weten is de normalisering van het menszijn.

De overspelige man

In het evangelie van Lukas staat in hoofdstuk 6, vers 36 en 37 datgene wat Jezus toevoegt aan de Zaligsprekingen :

Weest barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is. Oordeelt niet, dan zult ge niet geoordeeld worden; veroordeelt niet, dan zult ge niet veroordeeld worden; spreekt vrij, en ge zult vrijgesproken worden.

Wat hij anderen voorhield, deed hij zelf - zo is te lezen in het evangelie van Johannes in de hoofdstukken 4 en 8 : het gesprek met de vrouw van de zes mannen en de overspelige vrouw.

Het moet het meest afschuwelijke moment in iemands leven zijn : 's nachts van bed gelicht worden, of de politiewagen met zwaailichten de hoek van het huis om zien komen waar het gebeurd is. Dat is dezelfde reddeloosheid als de vrouw onderging, die gestenigd dreigde te worden. En daar verschijnt Jezus. Daar verschijnt nu de justitie-pastor. Hij gaat niet als een gerechte tegenover een ongerechte tegenover hem aan een hoge tafel zitten, maar naast hem op de bank of op de rand van het bed. Geen stenen gooien, zegt Jezus, niet één! Hij had geen wetboek van strafrecht bij zich, hij kende het waarschijnlijk niet eens. Bij hem ging het om genade en erbarmen.

De inscenering, die de Schriftgeleerden en Farizeeën aan dit gebeuren geven, maakt het eigenlijk tot een melodrama. Stenigen zou toch niet echt gebeurd zijn, zeker niet in de tempel waar dit (uiterst pijnlijk) tafereel zich afspeelt. Zij bekogelen Jezus met de wet van Moses, stellen strikvragen, dringen steeds brutaler aan...terwijl er een vrouw midden in de kring op de grond ligt. Deze arrogantie en schijnheiligheid zal Jezus mateloos hebben gefrriteerd. Helemaal woedend

zal hij geweest zijn om het feit, dat zij een vrouw, een mens gebruikten, misbruikten als 'object' om een doel te bereiken : Jezus beschuldigen van ontrouw aan de wet.

Jezus keek dwars door de gezindten van de omstanders heen en zag hun zonden. Meer nog : hij zag hun boosaardigheid schril afsteken tegen de menselijke zwakheid van deze vrouw. Hij zag dat zij zich -wellicht uit seksuele nood en behoeftigheid- had laten gaan - zoals zovelen niet opgewassen zijn tegen een steeds sterkerwordende passie. Jezus zal gezien en dus geweten hebben, hoe het met haar huwelijk was : dat haar man haar misschien affectief verwaarloosde of zelf vreemd ging. Misschien was het liefde op het eerste gezicht geweest, toen zij die andere man tegenkwam. Was hij gescheiden of nooit getrouwd geweest? Zij was in ieder geval wél getrouwd, want op heterdaad betrapt op overspel - zo staat er. Jezus zegt : wie van jullie zonder zonden is, mag beginnen te gooien. De spanning, die er toen volgde toen hij op één knie op de grond ging zitten en wat begon te schrijven en tekenen op de grond, moet niet te dragen zijn geweest. Ieder liep weg. Jezus heeft geen enkel geschreven woord nagelaten, geen handschrift, geen boek, geen brief :

wat Jezus schreef
was in het zand

wat overbleef
was heilig land

Daar staan zijn voetstappen, daar hangt nog de ontroering rond zijn blijvende aanwezigheid. Altijd zal blijven klinken 'Ook ik veroordeel je niet', gesproken tot de overspelige vrouw, terwijl de overspelige man gewoon in de massa verdwenen was en ongemoeid bleef. Zwakheid mag

nooit veroordeeld worden en mag nooit gestraft worden. Jezus zegt 'ga' : gaan betekent weggaan - gaan vanuit gevangenschap is de vrijheid tegemoet gaan. Het betekent nu dus : je bent vrij, zondevrij - ga vrijuit.

Maar dan laat Jezus toch nog een laatste woord volgen 'maar zondig niet meer'. Dus toch zonde? Waar zat dat zondige in : in het gebeuren zelf of in de manier waarop? Jezus maakt hier een diepzinnig en fijnzinnig onderscheid, wat getuigt van levenswijsheid, van goddelijke wijsheid : iets kan niet goed zijn terwijl het toch niet veroordelingswaardig is. Maar hoe kan dat nu?

Volgens de Joodse wet kon een vrouw niet scheiden. Dat was mannenwerk. In geval van overspel kon een man zijn vrouw wegsturen en van haar scheiden. De enige manier om van een man 'af te komen' was dus voor een vrouw : overspel. Maar ook dan hoefde een man zijn vrouw nog niet te laten gaan. Op de achtergrond hiervan ligt dus de hele problematiek van de vrouwenemancipatie. En dan treedt Jezus op. Deze rechtsongelijkheid verdraagt hij niet. Tegelijk heeft hij diep inzicht in het geheel van omstandigheden, waardoor een onvermijdelijk of noodzakelijk kwaad iets goeds kan worden. Bijvoorbeeld overspel kan nodig en nuttig zijn, wanneer er in een fase van scheiding een nieuwe andere liefde gaat ontstaan. Door praten kom je dan niet tot de bevinding, of die nieuwe partner wel bij je hoort; niet alleen emotioneel maar ook seksueel zal duidelijk moeten worden vanuit de ervaring, of je voor het leven bij elkaar past. Dat is dan een noodzakelijk goed. Dit zal nodig zijn voor de juiste besluitvorming. Dit kun je niet eventjes uitzoeken op internet - dit wordt beslist in bed. Als er dan toch geen perspectief is, komt de vraag : blijf ik dan toch maar bij de man waarmee ik getrouwd ben, de zakenman als zijn vrouwtje in een leven waar alle romantiek ontbreekt, waar voor tederheid geen tijd is en de verliefdheid nooit meer door het huis zal zingen?

Toch zegt Jezus tegen deze vrouw : zondig niet meer. Dat zal betrekking hebben gehad op de 'wijze' van doen. Hij zal bedoeld hebben te zeggen : los je problemen anders op, pak het anders aan want zo krijg je alleen maar gedonder - en bovendien je veroorzaakt 'n hoop ellende, voor je man en je omgeving. Beter is het : je situatie bespreekbaar maken, het in overleg te regelen - op een goede manier uit elkaar gaan. Dan zondig je niet meer - in verhoudingen. Natuurlijk heb je gelijk in dit ene kostbare leven voluit te willen leven, liefhebben, genieten ook. Dus ik veroordeel je wil tot leven niet.

Eigenlijk heft Jezus door deze uitspraak, op dit moment de onverbreekbaarheid van het huwelijk op. Hij confronteert de wet met het leven. Hij heft de wet niet op, maar beoordeelt de betekenis (levenswaarde, heilswaarde) ervan 'in samenhang' met het leven, waarbij het leven voorrang heeft op de wet. Dit is een schitterend voorbeeld van 'vrouwenbevrijding' en nu niet doordat vrouwen vechten voor eigen rechten en vrijheid, maar door een man. En deze heet Jezus.

Jezus wist dat juist seksuele liefde en -lust de levensaders zijn van het menselijk bestaan - dat daar de grootste kracht en de grootste zwakheid in gelegen is - dat deze kunnen leiden tot de meest sublieme schoonheid en de meest decadente lelijkheid. Niemand beter dan hij zag het verschil tussen zwakheid en slechtheid.

Sinds het handschrift van liefde op de grond, is voor alle tijden het klassieke onderscheid uitgeschreven tussen strafbaarheid uit zwakte of uit slechtheid. Dit was het uur van de erbarming. Maar ook het historisch moment waarop duidelijk werd, dat goed en kwaad -als de twee polen van de werkelijkheid- zelfs ooit van plaats kunnen wisselen om het leven in stand te houden. 'Van nu af' zei Jezus.

Vertrouwen

Het is bouwen op trouw : weten dat een ander trouw is aan waarde en waarheid.

Wanneer je op iemand vertrouwt, ga je ervan uit dat deze trouw zal zijn aan jou.

Een diepere betekenis van het woord trouw voegt zich hierbij, wanneer je bijv. niet alleen zegt 'ik vertrouw op God' maar 'ik vertrouw God'. Daar licht iets op van betrouwbaarheid en oprechtheid : de absolute zekerheid dat God de eeuwige eerlijke is.

+

In priesters en profeten had men eertijds groot vertrouwen, ondanks het feit dat zij het gewone gangbare doorkruisten en anders waren dan anderen. Daarom mochten zij wat anderen mochten omdat en doordat zij het mochten : origineel zijn. Hun leven was vaak al profetie. Hun daden deden toekomst. Daarbij was natuurlijk de priesterlijke levenswijze als ongehuwde celibatair ook al een uitzonderlijkheid die tot de verbeelding sprak.

+

Wonderlijk : binnen de beperkingen van het ambt openden zich nieuwe mogelijkheden. De autoriteit van de man van God, die het Woord van God sprak, verschaftte hem heel eigen mogelijkheden en situaties waarin hij het woord mocht/moest voeren : op vergaderingen en feestelijkheden - in de kerk en de biechtstoel. En als hij dan een mens van liefde was, werd hij op handen gedragen.

+

In vroegere tijden waren gedachten van mensen over priesters op voorhand nog zuiver (en heus niet naïef), bijv. als de pastoor een jongen had (die misdienaar was en veel op de pastorie kwam) die voor hem kleine boodschappjes deed zoals een doos sigaren halen bij de

winkel aan de overkant. Nu zou dat verdacht geacht worden. Vroeger had menig pastoor een 'adoptief' zoon, wat in dit geval betekende dat hij als een vader zorgde voor een jongen, die hij liet studeren voor priester of organist. Hopelijk hadden zij het ook gezellig met elkaar en voelden zij zich bij elkaar op hun gemak. Nu zouden de onderzoekers de wenkbrauwen fronsen. En wat deden kapelaans zoal niet : worstelpartijen in de sacristie met vijf misdienaars, die hem allemaal tegelijk aanvielen. Of -niet als laatste- partij geven op een zomerkamp, wanneer het watergevecht met een glas begon en met volle emmers eindigde.

Wat is er in geesten van mensen binnengeslopen, veranderd in het moreel bewustzijn, waardoor de waarneming is vertroebeld en vervuild? De misdaadfilms misschien, de pornobeelden die op het scherm van de geest staan?

Het kerkgebeuren, de liturgie, het pastoraat had destijds iets van een (goddelijke) comédie. Nu lijkt het een (menselijke) tragedie te worden. De enige uitweg om hier nog aan te ontkomen, is - zo gauw mogelijk - 'het beeld' van de priester laten veranderen. Dat is ook de treurige kant van de kerk laten veranderen in iets fleurigs : de kant van de Levende kiezen die in het volmenselijke aan het licht treedt. Concreet is dat : geloof en leven, priesterschap en huwelijk laten samenvloeien. Zorgen dat de ellende snel 'over' is; dat jongeren die priester willen worden, elkaar op de gemengde opleidingen kunnen vinden en dan als leeftijdgenoten en geestelijke maatjes kunnen trouwen. Om zo 'samen' vol het priesterschap in te gaan : opgaan naar het altaar van God, tot God die hun jeugd verblijdt.

+

Dan keert het vertrouwen in priesters en priesters, in profeten en profetessen weer.

Emeriti - eremiti

Het innerlijke leven van Jezus de Verrezenen zal altijd blijven verrijzen, ook na een schijndood. Het klopt in het hart van de kerk. De kerk in de eigenlijke zin : liefdegemeenschap van God met mensen - liefdegemeenschap van mensen met God. Altijd zal Jezus aanwezig blijven in dat diepste heilige der heiligen. Deze aanwezigheid hangt niet af van mensen. Jezus zelf wil aanwezig zijn, want hij is de kerk. Maar als de Geest nauwelijks nog kan stromen in de verdorde bedding van de kerk, zal het stromen van de Geest door andere beddingen gaan. Dan zijn deze de kerk. Toch zal er altijd het heimwee blijven naar dat kerkelijk huis van God. Daar was de hemel immers ooit...

In deze brochures komt Jezus in zijn volle persoonlijkheid menigmaal in beeld. Dat is omdat hij de Aanwezige is in geest en waarheid en zich in zoekende woorden wil laten vinden. Hoe vaak stonden oud-geworden priesters daar in het huis van God in zijn plaats.

Emeriti kennen dit huis van binnen en van buiten. Daar waren zij thuis - daar waren zij met God - daar waren zij met mensen. Het is beslist daarom dat zij hun diensten bleven aanbieden : om er voor mensen te zijn, om er voor God te zijn. Deze innerlijke aantrekking, dit verlangen en deze liefde verdwijnt niet plotseling als je ouder wordt. Deze innerlijke 'devotie' (die zij elkaar wensten, voordat zij de kerk ingingen om de Mis te doen), deze priesterlijke toewijding kon zelfs groeien en rijpen met de jaren en worden tot een zijns-behoefte. Het zal mede daarom zijn, dat velen beschikbaar bleven en zo hun priesterschap 'aktief' voortzetten. Tegelijk overbrugden zij op deze manier leegten en leemten in het pastoraat.

Soms werd het als een bezwaar gezien, dat oud-pastors en oud-missionarissen dan tegelijk het priestertekort versluierden en de celibaats-pro-

blematiek maskeerden. Maar nu zijn zij ineens voor diezelfde kerk, die zij door een impasse hielpen, overbodig : genoeg priesters voor de resterende Missen - twee drie vier de man per weekend. Toch : lege kerken - kerken leeg. Een streep door communievieringen en gelijktijdige woorddiensten - uitsluitend een Eucharistische liturgie die nog rest. Maar het eucharistisch mysterie openbaart zich onweerstaanbaar... Gelukkig is er, naast burgerlijke en kerkelijke ook pastorale ongehoorzaamheid. Oudere priesters in het pastoraat blijven emeriti inschakelen. Pastorale teams en parochiebesturen blijven communiediensten en woorddiensten doen, omdat zij geloven en weten dat dit waarachtige Eucharistievieringen zijn 'in het lieve aanwezig-zijn van Jezus' vol gedachtenis. En zij blijven (onderhorige) kerken open houden, ook al horen die volgens de richtlijnen gesloten te blijven, wanneer er honderd meter verder een (echte) Eucharistieviering is. Maar zij doen méér. Op deze wijze behouden en bewaren zij de 'organische' natuurlijke parochiële eenheid en saamhorigheid - tegen de 'georganiseerde' onnatuurlijke parochiële samenvoegingen die geen grondslag hebben in de samenleving. Zij weten : waar over een 'organisme' een 'organisatie' wordt gezet, het organisme verkwijnt en de organisatie uiteenvalt. Heel toevallig is de nieuwe naam 'districts-parochie' de meest ongelukkigste naam die je maar kunt bedenken. Wel buitengewoon treffend, want vanuit de letterlijke vertaling uit het Latijn betekent 'districtum' 'uit elkaar getrokkenheid' en is dus een districts-parochie een uit elkaar getrokken parochie. Hoe bedachten ze het zo!

Intussen hebben de emeriti 'bedankt' : zij zijn bedankt en afgedankt. Officiëel zijn zij binnen het basispastoraat uitgeschakeld.

Emeriti zijn eremiti in eigen huis en kluis.

De zevende man

Jezus zat alleen aan de put van Jacob. Even. De leerlingen kwamen er aan - nog net zagen ze Sichara wegrekken, verbouwereerd terwijl ze haar waterkruik achterlaat bij de put. Jezus ziet dat en glimlacht. Ze vergat ze niet, want ze wist : ik kom dadelijk terug en waarom dan die kruik op en neer mee terugnemen... Jezus wist wat zij ging doen. Hij had immers tegen haar gezegd : ga je man eens halen en kom dan terug. Ik heb geen man, zei zij toen. Je hebt er al vijf gehad, zei Jezus, en die je nu hebt is je man niet - dat is een vriend...

Jezus is nog helemaal onder de indruk van het gesprek, dat hij met deze vrouw had. Ja, zij was een schoonheid, dat ook. Maar zo'n diep en open gesprek had Jezus eigenlijk nog nooit met een vrouw (en dan nog wel met een Samaritaanse) gehad. Ook voor Sichara was dit het mooiste gesprek van haar leven geweest. In de stad aangekomen roept zij tegen iedereen : kom eens kijken naar een man, die mij alles heeft verteld wat ik gedaan heb! Een man, weer een man, denkt iedereen... Maar dan voegt zij er aan toe : zou hij soms de Messias zijn? Zij is ineens alle gêne teboven en noemt hardop waarover zij zich anders geneert. Dat was op zich al een wonder van bevrijding. Dan pas zegt ze, waar die man is : hij zit aan de put.

Er gaat een hoop volk mee. Jezus spreekt hen niet toe - hij praat met hen en wat hij zegt klinkt zo natuurlijk en zo waar dat ze hem geloven. Ze vragen hem om bij hen te blijven. Twee dagen blijft hij bij hen : zijn hart is als een bron van levend water geworden - hij blijft maar praten over zijn Vader, over wat geloven is en het eeuwig leven. Ze geloven...

Waar hadden Jezus en zijn twaalf leerlingen onderdak en waar overnachtten ze? Jezus ging natuurlijk 's avonds naar Sichara toe om bij haar te slapen. Zij waren toch vrienden geworden! En dit lag toch voor de hand. Onderwijl had zij van de leerlingen gehoord, dat hij Jezus heette.

Zij zetten hun gesprek van de middag voort tot diep in de nacht. In de late uren vervaagt het beeld van de rabbi, de Messias. Hij is een man. 'Hoe heet je eigenlijk' vraagt Jezus, en 'hoe heet je vriend'? Sichara vertelt haar levensverhaal. Dan zegt ze 'Jij bent niet getrouwd, hè'? Jezus zegt -en zijn stem klinkt ineens wat vlak- 'Ik ben met iedereen getrouwd'. 'Je hebt alle tijd nodig voor je roeping'?

Sichara vindt dat Jezus er helemaal niet als een woestijn-prediker uitzielt. Hij gaat goed gekleed en zijn haar zit goed. En zij had die middag meteen al gezien, dat hij verzorgde voeten had en mooie handen. Die handen zouden kunnen strelen, bedacht zij, en dit lichaam zou kunnen stralen.

Zij kijkt Jezus van top tot teen aan en vraagt dan -even rechtstreeks als Jezus die middag aan haar vragen stelde- 'Heb jij nooit eens zin in een vrouw, kun jij zo makkelijk zonder'? Jezus antwoordt 'Ik zou met een vrouw mijn leven willen delen, als ik haar leven zou kunnen delen, maar mijn tijd is te kort'.

Sichara hoort iets van verdriet in zijn stem. Dan wordt het beste en mooiste in haar aangesproken. Hierin zou zij hem verder willen helpen. Als je niet getrouwd bent, hoef je vrouwen toch niet uit de weg te gaan. En er is toch zoveel méér dan trouwen alleen! Voorzichtig gaat zij verder 'hoe komt het' zegt ze 'dat er geen vrouwen in jullie gezelschap zijn'?

Jezus verontschuldigt zich 'toch zijn er ook vrouwen bij onze groep, Salome, Johanna, Maria - en meestal gaan zij mee'.

Nu is Jezus zo zelfverzekerd niet meer als 's middags aan de put. Is zijn Vader ook voor hem niet altijd thuis?

Plotseling is het leven zo gewoon. Er is nu niets anders dan deze vrouw, een nieuwe vriendin die Sichara heet - de stilte om het huis en het schaarse licht van de olielamp.

Terwijl Sichara uit haar keukentje een kannetje water haalt, kijkt ze even naar Jezus om. Is hij de zevende man - een man die niet met haar gaat slapen, maar haar dieper bij zichzelf brengt?

'Hier Jezus' zegt ze op vrolijke toon als ze hem de beker aanreikt 'ik geef je nu te drinken...want dat was er nog bij ingeschoten'!

En van dat ogenblik af
nam de leerling haar bij zich in huis.
(Joh. 19, 27)

Maria

van Johannes
uw huisgenoot
horen we
nooit iets
over U

als hij ons
brieven schrijft
doet hij niet
de groeten
van U

hoe maakt U
het samen
wat doet U
hoe gaat het
met U

is Johannes
die Jezus
lief was
ook lief
voor U

wees gegroet

Foto's van 'Herkenningsszuilen'
(Bas Maters)

Fotografie en tekst :

Threes van Dijck
Jan Peijnenburg

Augustus 2011

Waar twee of drie
samenwerking zweren
in Zijn Naam
is Hij in hun midden.